

6. Харитонов Є. О., Нагорняк В.А. Деякі проблемні питання визначення поняття та видів юридичних фактів у цивільному праві. Актуальні проблеми держави і права. 2007. Вип. 33. С. 7-18.

Ключові слова: механізм, елементи, регулювання, структура, методологічні підходи, цивільні процесуальні правовідносини, механізм правового регулювання, процесуально-правові засоби, учасники цивільного судочинства.

Ключевые слова: механизм, элементы, регулирование, структура, методологические подходы, гражданские процессуальные правоотношения, механизм правового регулирования, процессуально-правовые средства, участники гражданского судопроизводства.

Key words: mechanism, elements, regulation, structure, methodological approaches, civil procedural relations, mechanism of legal regulation, procedural remedies, participants in civil proceedings.

ФАСІЙ БОГДАН ВОЛОДИМИРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
директор Миколаївського інституту права,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук*

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗСУД ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Значна кількість людей заражається і навіть помирає від поширення нового коронавірусу (COVID-19) щодня. Щоб мінімізувати розповсюдження хвороби, всіх закликають залишитися вдома.

Крім того, пандемія (COVID-19) змушує держави вживати невідкладні заходи. Так, 11 травня 2020 року Всесвітня організація здоров'я підтвердила, що епідемія вірусу COVID-19 досягнула рівня пандемії та закликала сприяти попередженню розповсюдження вірусу.

В Україні вплив режиму карантину став відчуватися 17 березня 2020 року, адже з цієї дати активно почали запроваджувати заходи карантину, що значно вплинули на цивільні відносини та виконання зобов'язань за договорами.

Так, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 211 від 11.03.2020 року «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19» встановлено на території України карантин та заборонено здійснювати деякі види діяльності, відвідувати заклади освіти, провести масові заходи (за винятком заходів, необхідних для забезпечення роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування) [1]. В подальшому українською владою були прийняті рішення з іншими обмеженнями. Вищевказані акти в Україні ввели такий особливий режим як карантин та надзвичайна ситуація.

Відповідно до ч. 2 ст. 14 Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» карантин визнається форс-мажором. Та в цей же час,

саме по собі оголошення карантину на території України не звільняє від виконання зобов'язань за договорами.

Тому, важливо проаналізувати розсуд при здійсненні цивільних прав в умовах Covid-19, а також, як режим, введений задля обмеження поширення COVID-19, вплинув на права фізичних та юридичних осіб в Україні. Зокрема, слід проаналізувати, як виконуються договори в умовах карантину та чи існує реальна можливість їх змінити на розсуд сторін.

Пандемія змінила підхід до договірних відносин. Значним чином це відобразилося на розумінні вільного розсуду сторін при здійсненні цивільних зобов'язань та в договірних відносинах.

З огляду на це, важливо проаналізувати розсуд при здійсненні цивільних прав в умовах пандемії та його використання в умовах пандемії.

Передусім, необхідно дати визначення поняттю розсуд та того, як воно відображається на здійсненні цивільних прав в умовах карантину.

Відповідно до ст. 12 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), особа здійснює свої цивільні права вільно, на власний розсуд. Це означає, що цивільне право використовується в розумінні суб'єктивного цивільного права, тобто юридичної можливості визначеного суб'єкта впливати на конкретне благо не залежно від того, майнове воно чи немайнове. При тому, слід розуміти, що суб'єктивне цивільне право завжди є правом на певну цінність, що вирізняє таку юридичну можливість від правоздатності особи, як абстрактної можливості бути суб'єктом цивільних правовідносин, мати суб'єктивні права та обов'язки. Змістом суб'єктивного цивільного права є можливість вести себе певним чином, можливість вимагати певної поведінки від інших, можливість захисту порушеного права в юрисдикційному порядку (в судовому порядку, шляхом звернення до державних органів, третейського суду тощо).

Здійснення цивільних прав охоплює реалізацію тих можливостей, які становлять зміст суб'єктивного цивільного права та відбувається шляхом вчинення фактичних та юридичних дій [2].

Таким чином, суб'єкти цивільних правовідносин можуть реалізувати можливості, які становлять зміст суб'єктивного права на власний розсуд.

Розглянемо детальніше, як використовується розсуд при здійсненні цивільних прав в умовах пандемії.

ЦК України закладений принцип свободи договору, що означає, що всі сторони мають можливість на власний розсуд врегульовувати договірні правовідносини, за умови, якщо передбачена диспозиція або в цій частині цивільні правовідносини не врегульовані законом.

Таким чином, цивільне законодавство надає можливість сторонам відступити від норм чинного законодавства та за допомогою договору самостійно встановити умови на власний розсуд, які не будуть суперечити іншим законам.

Натомість, потрібно дотримуватись норми ст. 515 ЦК України, де визначено, що заміна кредитора не допускається у зобов'язаннях, нерозривно пов'язаних з особою кредитора, зокрема у зобов'язаннях

про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Нерозривна пов'язаність може виражатись по відношенню до кредитора, як суб'єкта правовідносин та так і правоздатності особи вчиняти відповідні дії. Наприклад, у відступлення права на одержання послуг сфері освіти, де договір про надання освітніх послуг з отриманням відповідного диплому нерозривно пов'язаний з зобов'язанням, яке має особистий характер.

Оскільки пандемії, як правило, не підлягають страхуванню, витрати в основному будуть нести підприємства, а отже, надійні плани безперервної діяльності є важливими. Огляд впливу пандемії на здатність виконувати поточні договірні зобов'язання повинен складати частину всіх планів безперервності бізнесу. Це оновлення розглядає способи управління підприємством ризиками невиконання договірних зобов'язань у разі пандемії.

Існують ризики для підприємств, що є наслідком пандемії. У разі тривалої пандемії підприємства можуть зіткнутися з труднощами у виконанні договірних зобов'язань внаслідок: закриття приміщень та робочих місць; обмеження подорожей та карантину; дефіциту праці та великої кількості прогулів; перебоїв в постачанні та розподіленні каналів та труднощів в спілкуванні та прийнятті рішень.

Як правило, якщо виконання договору стає складнішим або навіть неможливим, сторона, яка не виконує своїх зобов'язань, порушує договір і несе відповідальність за збиток іншій стороні. Якщо в договорі немає конкретних положень, що стосуються надзвичайної події, що спричинило труднощі при виконанні договору (наприклад, умова про форс-мажор), і між сторонами не може бути досягнуто згоди щодо того, як з цим боротися, сторона може домагатися, щоб контракт було виконано з інших причин.

Основним принципом застереження форс-мажорних обставин є те, що жодна сторона угоди не повинна вимагати виконання своїх зобов'язань за контрактом в тій мірі, в якій такому виконанню заважають події, що перебувають поза контролем цієї сторони (наприклад, стихійні лиха, страйки, війни, уряд акти та тероризм).

Роль форс-мажорних застережень полягає в тому, щоб розподілити ризик між сторонами, якщо результативність буде порушена на будь-якій стадії. Такі положення, як право розірвати договір або надання додаткового часу для відновлення операцій, мають на меті справедливо розподілити між сторонами будь-яку шкоду, заподіяну подією. Як розподіляється цей ризик, часто залежатиме від готовності сторін прийняти ризики, переговорної позиції сторін, ринкової практики та/або здатності сторін передати ризик за допомогою страхування.

Таким чином, розсуд сторін при здійсненні цивільних прав в умовах пандемії відіграє важливу роль, не зважаючи на імперативний характер норм, що регулюють обмежувальні заходи та гарантії для учасників цивільно-правових відносин.

Щодо подальших наукових пошуків у дослідженні розсуду при здійсненні цивільних прав в умовах пандемії, такі пошуки можуть

стосуватися питань застосування розсуду при помягшенні карантинних заходів, аналізу невиконання договірних зобов'язань в умовах пандемії, а також дослідження судових спорів щодо порушення цивільних прав в умовах пандемії.

Список використаної літератури:

1. Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19: Постанова Кабінету Міністрів України № 211 від 11.03.2020 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrm020420ayini-vid-11-bereznnya-2020-r-211> (дата звернення: 14.05.2020).
2. Щербина Б.С. Здійснення цивільних прав за законодавством України. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2017 № 29 том 2. URL: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc29/part_2/5.pdf

Ключові слова: цивільне законодавство, розсуд в праві, пандемія, здійснення цивільних прав, COVID-19.

Ключевые слова: гражданское законодательство, усмотрение в праве, пандемия, осуществление гражданских прав, COVID-19.

Key words: civil legislation, discretion in law, pandemic, exercise of civil rights, COVID-19.

МАНЖОСОВА ОЛЕНА ВІКТОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Чернівецького юридичного інституту,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЩОДО ПРОБЛЕМ ЗАХИСТУ ПРАВА НА ОСОБИСТУ БЕЗПЕКУ

Сучасність не можна уявити собі без стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Реаліями є значна кількість викликів в різних сферах життя інформаційного суспільства. Особливо гостро постають питання забезпечення захисту прав та інтересів особи в процесі її користування мережею Інтернет, адже він є середовищем взаємодії значної кількості осіб із власними поглядами, потребами та цілями, що породжує значний ризик передачі неправдивої, викривленої інформації, дезінформації. Сформоване під впливом такої інформації хибне уявлення про ситуацію або переконання, може призвести до прийняття неправильних рішень чи небезпечної поведінки, яка загрожує життю, фізичному та психічному здоров'ю особи, що є складовою фундаментального права на особисту безпеку. Особиста безпека фізичної особи розглядається як окрема юридична категорія (особисте немайнове благо), яка має свій спеціальний правовий режим. Як відзначає Р. Стефанчук, змістом цього особистого немайнового права фізичної